

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย ปัญหาในการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ในบทนี้เป็นการสรุปกระบวนการวิจัย โดยรวมทั้งในเรื่องความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยที่อาจจะมีส่วนใจศึกษาต่อไป

การวิจัยเรื่อง "คุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาหน้าบ้านโพธิ์ธาตุ บ้านห้วยสูง อำเภอพาคท่า จังหวัดอุตรดิตถ์" เริ่มต้นจากความสนใจในการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความเจริญทางวัตถุตามอย่างประเทศตะวันตก ส่งผลให้อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศมีรายได้เฉลี่ยสูงขึ้น แต่กลับมีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น และการที่มีรายได้เพิ่มขึ้นนั้นไม่แน่ว่าคุณภาพชีวิตของบุคคลจะได้รับการปรับปรุง ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท โดยผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้อย่างนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิตของประชากรในชนบท

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจในชีวิตของประชากรในชนบทอยู่ 3 ด้านคือ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต และความมั่นคงในครอบครัวและชีวิตสมรส ซึ่งทั้ง 3 ด้านเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ($X = 2.34$, $SD = 0.7925$)

2. มีปัจจัยอะไรบ้างที่ประชากรในชนบทมีความต้องการ เพื่อจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทดีขึ้น มีด้วยกัน 2 ประการคือ รายได้และความเชื่อทางศาสนา ส่วนปัจจัยอื่นในสมมติฐาน แม้จะมีส่วนใน

การทำให้เกิดคุณภาพชีวิตบ้าง แต่อำนาจการอธิบายยังน้อยสำหรับการวิจัยโครงการนี้ จึงควรจะต้องศึกษาคุณภาพชีวิตของชุมชนต่อไป

3. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนบ้านนาหน้า บ้านโพธิ์ธาตุ และบ้านห้วยสูง อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

ในงานวิจัยนี้ผลการศึกษาคคุณภาพชีวิตอยู่ในหน้าที่ 73

4. เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับศึกษาสภาพชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย ในการสร้างเครื่องมือวัดเพื่อศึกษาคคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทครั้งนี้ ได้ศึกษา ทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านวัตถุวิสัย ได้แก่ ตัวแปร รายได้ ระดับการศึกษา ทรัพย์สิน องค์การทางสังคม การติดต่อกับชุมชนภายนอก และด้านจิตวิสัย ได้แก่ ตัวแปร ความเชื่อทางศาสนา ภาวะผู้นำ ส่วนคุณภาพชีวิต ซึ่งแบ่งการวัดออกเป็น 3 ด้านคือ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ความมั่นคงในครอบครัวและชีวิตสมรส

เครื่องมือที่สร้างขึ้นพบว่า สามารถวัดคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทได้ดีพอสมควร แม้ว่าในบางตัวแปร เช่น ภาวะผู้นำ ทรัพย์สิน ต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากขึ้นกว่าเดิม

โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยทางด้านรายได้ ระดับการศึกษา ความเชื่อทางศาสนา ทรัพย์สิน ภาวะผู้นำ องค์การทางสังคม และการติดต่อกับชุมชนภายนอกน่าจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นการเลือกสุ่มตามจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) คือ หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกที่เป็นผู้แทนของหัวหน้า โดยเลือกสุ่มจาก 3 หมู่บ้านคือ บ้านนาหน้าจำนวน 130 ครอบครัว บ้านโพธิ์ธาตุจำนวน 50 ครอบครัว บ้านห้วยสูงจำนวน 50 ครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 ครอบครัว ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้นำมาแจกแจงและพรรณนาเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าสถิติไค์สแควร์เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม แล้วทดสอบด้วยค่าแกมมา (Gamma) เพื่อหาทิศทางของความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 108 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 92 คน สถานภาพสมรส หย่าร้างจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 อยู่รวมกันจำนวน

194 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 เป็นหม้าย 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.00 พบว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 40.4 ปี สถานภาพสมรส หย่าร้าง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 อยู่ร่วมกัน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 และเป็นหม้าย 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ศาสนาที่นับถือ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 100 อายุการแต่งงาน ผู้ที่มีอายุการแต่งงาน 1-12 ปี มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 25-40 ปี มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 ระดับการศึกษา ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษามีมากถึง 144 คน คิดเป็นร้อยละ 72.0 ส่วนผู้ที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา มี 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา มี 25 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 อาชีพ ผู้ประกอบอาชีพทำการเกษตรมีมากที่สุด 147 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย มี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 พนักงานรัฐวิสาหกิจ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ช่างฝีมือหรือกึ่งฝีมือ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และรับจ้าง 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 รายได้ ผู้มีรายได้ระหว่าง 500-1,900 บาท มี 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ผู้มีรายได้ระหว่าง 1,901-2,800 บาท มี 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 และผู้มีรายได้ 2,801 บาทขึ้นไปมี 94 คน คิดเป็นร้อยละ 47.0 รายจ่าย ผู้มีรายจ่ายระหว่าง 500-900 บาทมี 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ผู้มีรายจ่าย 901-1,900 บาท มี 69 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 และผู้มีรายจ่าย 1,901 บาทขึ้นไปมี 86 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 ลักษณะที่อยู่อาศัย ไม่นั่นคงใช้วัสดุชั่วคราวจำนวน 11 หลัง คิดเป็นร้อยละ 5.5 ค่อนข้างมั่นคงจำนวน 124 หลัง คิดเป็นร้อยละ 62.0 มั่นคงมาก 65 หลัง คิดเป็นร้อยละ 32.5

2. ลักษณะทั่วไปของตัวแปรอิสระ ความเชื่อทางศาสนาเมื่อดูโดยรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากกับความเชื่อเหล่านี้ ($X = 2.5483$), $SD = 0.7512$) ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ การไม่ชอบทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรง ($X = 2.74$, $SD = 0.58$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ว่าท่านเคยซื้อสิ่งของที่ท่านอยากได้แต่ซื้อมาแล้วไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควรบ่อยครั้ง ($X = 2.13$, $SD = 8.6$) ระดับความเชื่อทางศาสนา ผู้ที่มีระดับความเชื่อทางศาสนาต่ำมีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้มีความเชื่อระดับปานกลางมี 41 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และผู้ที่มีระดับความเชื่อทางศาสนาสูงมี 84 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 ทรัพย์สิน ผู้มีทรัพย์สิน 5,700-79,300 บาท มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 ผู้มีทรัพย์สิน 79,301-197,570 บาท มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 และผู้มีทรัพย์สิน 197,571-3,700,000 บาท จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 ภาวะผู้นำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเป็นภาวะผู้นำระดับปานกลาง ($X = 2.19$, $SD = 0.94$) ข้อที่เห็นด้วยมาก

ที่สุดหรือปฏิบัติมากที่สุดคือ การรักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($X = 2.57$, $SD = 0.59$) และข้อที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับเพื่อนบ้าน ($X = 0.98$, $SD = 1.05$) กลุ่มภาวะผู้นำ ผู้ที่มีภาวะผู้นำระดับต่ำ มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ผู้ที่มีภาวะผู้นำระดับปานกลางมีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 การเป็นสมาชิกองค์การทางสังคม ผู้ที่เป็นสมาชิกองค์การทางสังคม 1 หน่วย มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 ผู้ที่เป็นสมาชิกองค์การทางสังคม 2-3 หน่วย มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 และผู้ที่เป็นสมาชิกองค์การทางสังคม 4-8 หน่วย มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 การติดต่อกับชุมชนภายนอก ผู้ที่มีการติดต่อกับชุมชนภายนอก 1-7 ครั้งมีจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ผู้ที่มีการติดต่อกับชุมชนภายนอก 14-17 ครั้ง มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5

3. ลักษณะทั่วไปของตัวแปรตาม คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ($X = 2.3466$, $SD = 0.7925$) ข้อที่มีผู้เห็นด้วยมากที่สุดคือ ความพึงพอใจในบุตรหลาน ($X = 2.91$, $SD = 0.36$) และข้อที่มีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ ความรู้สึกไร้ค่าต่อความเจ็บป่วยทางร่างกาย ($X = 1.36$, $SD = 0.71$)

4. การทดสอบสมมติฐาน (ซึ่งกล่าวแล้วในบทที่ 5) สมมติฐานที่ได้รับการยอมรับหรือสนับสนุน 2 ข้อคือ ข้อที่ 1 ข้อที่ 3 ส่วนสมมติฐานที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือสนับสนุนมี 5 ข้อคือ ข้อที่ 2, ข้อที่ 4, ข้อที่ 5, ข้อที่ 6 และข้อที่ 7

ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการวิจัย

การศึกษาทฤษฎีสังคมวิทยา คือ ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ เป็นคำอธิบาย การเกิดขึ้น การดำรงอยู่ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงและการเสื่อมสลายไปของความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น ครอบครัวแตกแยก การแข่งขันระหว่างกลุ่ม พฤติกรรมทางสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2534 : 1) เป็นการจุดประกายความสนใจในการศึกษาสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ในสังคมว่าสอดคล้องหรือมีข้อแตกต่างจากทฤษฎีที่ตั้งไว้หรือไม่ การพิสูจน์ทฤษฎีก็ต้องอาศัยการวิจัย ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยก็มีความแตกต่างกันไปของงานวิจัยแต่ละประเภท และการที่จะทำงานวิจัยสักเรื่องหนึ่ง การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยก็ต้องอาศัยทฤษฎี ทำให้งานวิจัยนั้นมิได้เกิดขึ้นอย่างหลกลอย

2. การสร้างทฤษฎี

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างทฤษฎีขึ้นมา 1 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท ประกอบด้วยประพจน์จำนวนหนึ่ง และจากประพจน์เหล่านี้ผู้วิจัยก็สามารถเขียนสมมติฐานเป็นกรอบจากการวิจัยอีกทอดหนึ่งดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น

การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสบการณ์ตรงหลายอย่าง เช่น

1. การทำงานร่วมกับผู้ช่วยวิจัยที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนพาททำวิทยา จำนวน 20 คน ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ต้องใช้เวลาในการอธิบายแบบสอบถามมาก และต้องให้ผู้ช่วยวิจัยปฏิบัติให้ดู เพราะบางคนไม่สามารถปฏิบัติได้ ทำให้ได้บทเรียนในการทำงานกับกลุ่มคน

2. กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ได้ เมื่อแจกแบบสอบถามก็ต้องถามผู้ตอบแบบสอบถามว่าอ่านหนังสือได้หรือไม่ เมื่อแจกแบบสอบถามก็ต้องถามผู้ตอบแบบสอบถามว่าอ่านหนังสือได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ ผู้วิจัยจะให้ผู้ช่วยวิจัยอ่านให้ฟัง เพื่อป้องกันการชี้มาจากผู้อื่น นี้ก็นับเป็นบทเรียนในการทำวิจัยอีกบทหนึ่ง

ปัญหาในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้พบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรเสร็จสิ้น เป็นช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตร ทำให้คนที่อยู่ในช่วงกำลังแรงงานออกไปทำงานทำยังต่างจังหวัด โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ทำให้การเก็บข้อมูลกว่าจะครบตามจำนวนที่ต้องการก็ปลายเดือนพฤษภาคม เพราะเป็นช่วงที่จะเริ่มทำการเกษตรครั้งใหม่

2. กลุ่มประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออก แม้ว่าจะจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงต้องอ่านให้ฟัง ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้า

3. ชาวบ้านบางคนไม่ให้ความร่วมมือ เมื่อมีการถามเรื่องทรัพย์สิน เงินทอง หรือบางครั้งก็ไม่ยอมบอกความจริง

4. ในด้านแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเทคนิควิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ก็ยังมีข้อจำกัด และข้อบกพร่องอยู่บ้าง ซึ่งใน

การศึกษาครั้งนี้ก็พบอุปสรรคและปัญหา เช่นกันจากแบบสอบถาม กล่าวคือ บางข้อคำถาม อาจจะทำให้ผู้ตอบเกิดความคลุมเครือในการตอบ อาจจะเป็นเนื่องมาจากผู้ตอบไม่มีความเข้าใจในเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา หรืออาจจะเนื่องมาจากเหตุผลอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ทางวิชาการ

1. การทำวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตเฉพาะประชากรในชนบทเท่านั้น ซึ่งประชากรในชนบทมีลักษณะการดำเนินชีวิตคล้ายคลึงกัน เมื่อสร้างแบบสอบถามมาใช้เก็บข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เมื่อนำมาทดสอบค่าไคร้สแควร์ (Chi-Square) จึงไม่ได้รับการยอมรับหรือสนับสนุน

2. การศึกษาคุณภาพชีวิตครั้งต่อไป น่าจะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประชากรที่มีความแตกต่างกัน เช่น ประชากรในเขตเมืองและประชากรในชนบท จะทำให้เห็นความแตกต่างของตัวแปรอย่างชัดเจน

3. ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่ค่อนข้างจะครอบคลุม ความรู้ที่ได้สามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบทได้ในระดับหนึ่ง งานวิจัยครั้งต่อไปควรจะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อความเข้าใจในคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ในการศึกษาครั้งนี้ ได้สร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่ใช้กับประชากรในชนบท การศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณาคูคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มอื่นบ้าง ซึ่งอาจจะได้รายละเอียดและประโยชน์ในทางปฏิบัติมากขึ้น

5. การวัดภาวะผู้นำ วัดได้ยาก ในการวิจัยครั้งต่อไป น่าจะแยกการวัดผู้นำออกต่างหากจากส่วนอื่น เพื่อศึกษามาวะผู้นำได้อย่างแท้จริง เช่น การศึกษาจากลักษณะผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

ทางปฏิบัติ

การเพิ่มคุณภาพชีวิตนั้น จากการวิจัยมีสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณา 3 ประการ คือ รายได้ ความเชื่อทางศาสนา และปัจจัยทางสังคม ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท ควรจะเน้นหนักทั้ง 3 ด้านนี้ หารูปแบบในการพัฒนาตามแนวทางนี้